

Fluchskrift

Jeugdbescherming:
minder als het kan, meer als het moet!

Aanleiding

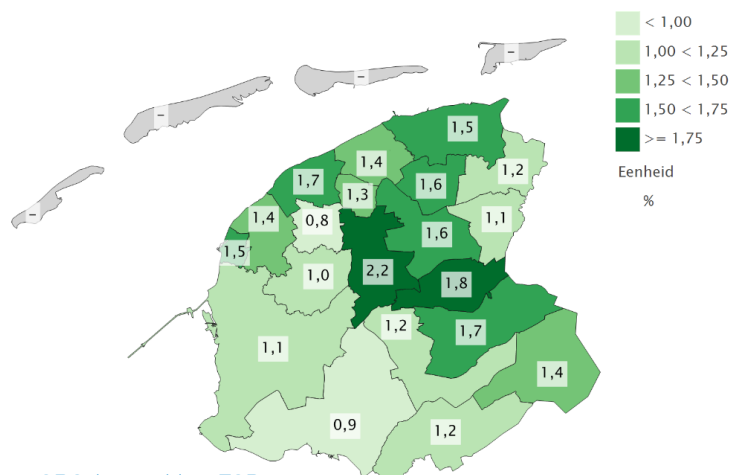
Eerder bracht het Fries Sociaal Planbureau (FSP) **een rapport** uit over het gebruik van jeugdhulp in Fryslân. Deze publicatie gaat over het gebruik van jeugdbescherming in Fryslân. Jeugdbescherming is een maatregel die de rechter dwingend oplegt. Dat gebeurt als een gezonde en veilige ontwikkeling van een kind of jeugdige wordt bedreigd en vrijwillige hulp niet of niet voldoende helpt. Een minderjarige wordt dan 'onder toezicht gesteld (OTS)' of 'onder voogdij geplaatst'. Een jeugdbeschermingsmaatregel grijpt diep in het persoonlijk leven van jeugdigen en hun ouders in, en de zorgkosten zijn hoog.

De ambitie van **het Rijk** en **gemeenten** is het versterken van preventie zodat escalatie van problemen wordt voorkomen. Hierdoor kan het aantal jeugdigen met jeugdbescherming, de duur van deze maatregelen en het aantal uithuisplaatsingen verminderen. Sinds de invoering van de Jeugdwet op 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdzorg. Het idee is dat gemeenten hiermee beter in staat zijn om jeugdbescherming te voorkomen.

In Fryslân vaker jeugdigen met jeugdbescherming

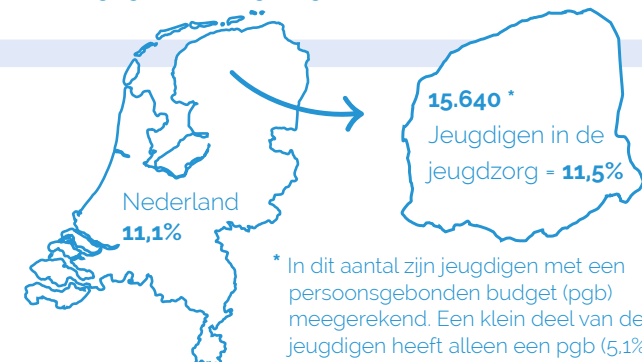
In 2015 kregen 1935 Friese jeugdigen een jeugdbeschermingsmaatregel. Dat is 1,4% van de 0 tot 18 jarigen of één op de acht jeugdzorggebruikers (12,4%). Landelijk lag dit cijfer lager, namelijk 1,2% van de minderjarigen of één op de negen jeugdzorggebruikers (11,1%). Het percentage jeugdigen in de jeugdbescherming in Friese gemeenten varieert van de 0,8% in Menameradiel tot 2,2% in Leeuwarden. Het percentage jeugdigen met jeugdbescherming in de gemeente Leeuwarden ligt daarbij hoger dan in andere noordelijke gemeenten met 100.000 tot 150.000 inwoners, zoals Emmen (1,3%) en Zwolle (1,4%).

Jeugdigen met jeugdbescherming, in % van alle jeugdigen tot 18 jaar, 2015

Bron: CBS, bewerking FSP

Jeugdigen in de jeugdzorg

* In dit aantal zijn jeugdigen met een persoonsgebonden budget (pgb) meegerekend. Een klein deel van deze jeugdigen heeft alleen een pgb (5,1%).

Bron: CSB, bewerking FSP

Wat is het verschil tussen 'onder toezicht gesteld' en 'onder voogdij geplaatst'?

Bij een '**onder toezicht stelling (OTS)**' wordt het gezag van de ouder door de kinderrechter beperkt. Een gezinsvoogd begeleidt het gezin, en ouders zijn verplicht de aanwijzingen van de gezinsvoogd op te volgen. De gezinsvoogd biedt zelf geen jeugdhulp, maar zorgt wel dat de juiste jeugdhulp wordt ingezet. Het kind blijft zoveel mogelijk thuis wonen, maar de kinderrechter kan ook besluiten om het kind uit huis te plaatsen.

Bij '**onder voogdij geplaatst**' of kortweg voogdij besluit de rechter dat het gezag over een minderjarige (tijdelijk) helemaal door een ander wordt uitgevoerd dan de ouders. Dat kan een gecertificeerde instelling zijn, of een natuurlijk persoon, zoals een pleegouder. Het kind woont niet meer thuis.

Friese 0 tot 4 jarigen vaker jeugdbescherming dan landelijk

0 tot 4 jarigen:
Fryslân 1,1%; Nederland 0,8%

4 tot 12 jarigen:
Fryslân 1%; Nederland 1,2%

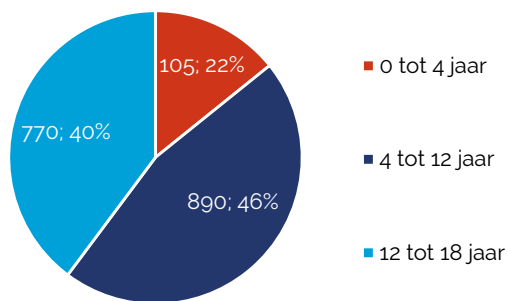
12 tot 18 jarigen:
Fryslân 2%; Nederland 3%

Friese jeugdigen met jeugdbescherming vaker óók jeugdhulp dan landelijk

Het perspectief van een jeugdbeschermingsmaatregel is dat, waar mogelijk, de ouders de opvoeding weer zelf op zich kunnen nemen, waardoor het gezag van de ouder kan worden hersteld. Het bieden van jeugdhulp naast jeugdbescherming kan hierbij helpen. In Fryslân ligt het percentage jeugdigen met jeugdbescherming dat óók jeugdhulp krijgt hoger (75,5%) dan het landelijk gemiddelde (70%).

Vergeleken met Nederland krijgen Friese nul tot vier jarigen vaker te maken met jeugdbescherming. In de leeftijdsgroepen vier tot twaalf en twaalf tot achttien jaar krijgen jeugdigen relatief minder vaak te maken met jeugdbescherming dan in Nederland. Pubers hebben twee maal zoveel kans om in aanraking te komen met jeugdbescherming dan de jongere leeftijdsgenoten.

Friese jeugdigen met jeugdbescherming, naar leeftijdsgroep, 2015

Bron: CBS, bewerking FSP

Een jeugdbeschermingstraject is een periode waarin een maatregel jeugdbescherming wordt uitgevoerd. Een jeugdige kan meerdere vormen van jeugdbescherming ontvangen, en dus meerdere trajecten hebben. Het totaal aantal trajecten is daarom hoger dan het aantal jeugdigen met jeugdbescherming. De meeste trajecten jeugdbescherming, 76%, zijn ondertoezichtstellingen (OTS). Een kwart van de trajecten zijn voogdijmaatregelen. In 2015 telde CBS in Fryslân 1575 OTS trajecten en 500 voogdijtrajecten.

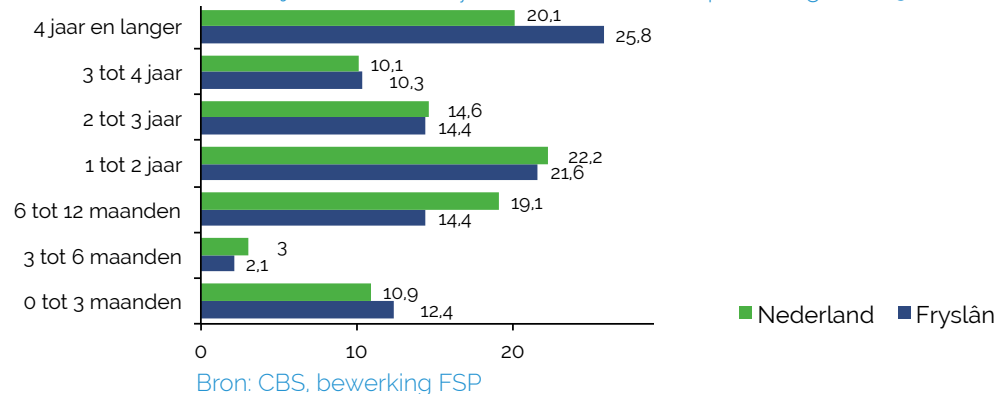
500 voogdijtrajecten in Fryslân

In Fryslân waren in 2015 55 beëindigde voogdijtrajecten. Ongeveer de helft hiervan (25; 45,5%) duurde vier jaar of langer. Twintig trajecten duurden van één tot drie jaar. Er zijn geen cijfers over de duur van de tien resterende trajecten beschikbaar. Veertig trajecten eindigden omdat de jeugdige meerderjarig werd. Tien door het overdragen van het gezag aan de pleegouders.

In Fryslân meer lange OTS trajecten

In Fryslân is in 2015 een kwart van de trajecten jeugdbescherming beëindigd (540; 26%). Landelijk ligt dit cijfer hoger, namelijk op 31% (13.990). Vergeleken met landelijke cijfers komen in Fryslân OTS trajecten van vier jaar of langer, maar ook trajecten tot drie maanden, vaker voor. Een OTS duurt maximaal één jaar, maar kan worden verlengd. In Fryslân worden 29% (485) van de OTS trajecten binnen deze periode afgesloten; landelijk meer, namelijk 33%. Voor 160 trajecten (33%) is de reden van beëindiging gegeven. De meeste trajecten (75) werden beëindigd door meerderjarigheid van de jeugdige. Bij zestig trajecten werd de OTS omgezet in een gezagsbeëindigende maatregel. Daarmee gaat het gezag van de ouders helemaal naar een voogd of voogdij-instelling.

Duur trajecten OTS in Fryslân en Nederland, in percentages, 2015

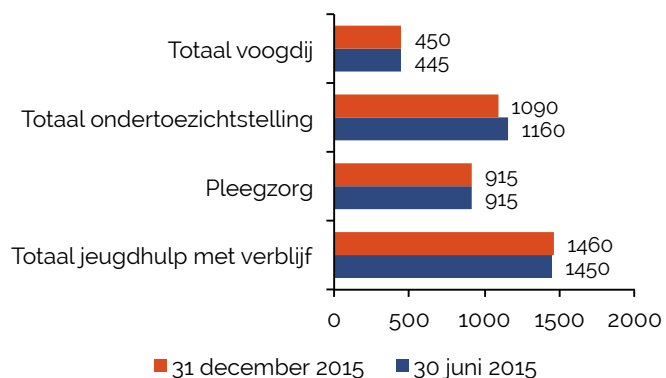

In Fryslân meer pleegzorg

Op 31 december 2015 liepen in Fryslân 1460 trajecten jeugdhulp met verblijf. Dat betekent dat de jeugdigen ook in de voorziening van de zorgaanbieder overnachten. De meeste trajecten zijn pleegzorg. Bij pleegzorg bestaat een pleegcontract tussen de pleegouder(s) en een pleegzorgaanbieder, die de pleegouders, jeugdige en ouders begeleidt. Als kinderen (tijdelijk) uit huis worden geplaatst kan pleegzorg worden ingezet. De voogdij over het kind kan bij de gecertificeerde instelling liggen, maar kan ook worden overgedragen aan de pleegouder. Het percentage pleegzorg in de Friese trajecten jeugdhulp met verblijf ligt hoger (63%) dan het landelijke percentage (56%). Het totaal aantal trajecten jeugdhulp met verblijf en voogdijtrajecten is in 2015 heel licht gestegen (1%). Het aantal ondertoezichtstellingen nam op 31 december 2015 ten opzichte van 30 juni 2015 met 6% af.

Aantal Friese trajecten jeugdbescherming en jeugdhulp, op peildatum, 2015

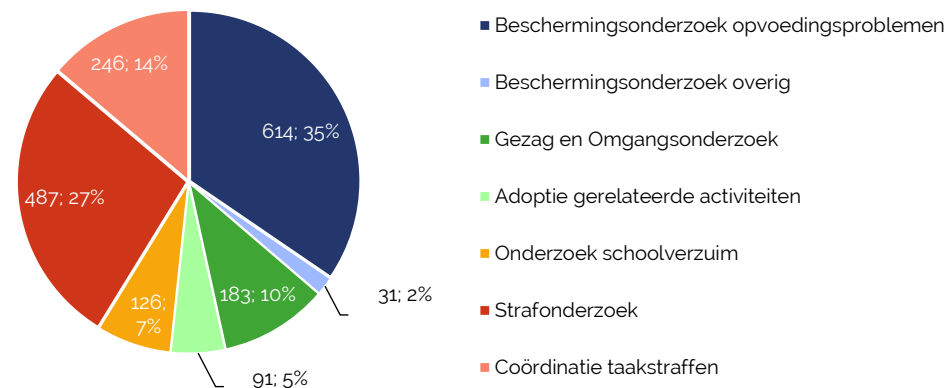

Bron: CBS, bewerking FSP

Onderzoeken bescherming en straf

De Raad voor de Kinderbescherming adviseert de kinderrechter of een jeugdbeschermingsmaatregel nodig is. Voor deze taak onderzoekt de Raad de (gezins) situatie van de jeugdigen. In 2015 voerde de Raad in totaal 645 beschermingsonderzoeken voor kinderen in Friese gemeenten uit. In dat jaar begonnen 440 trajecten jeugdbescherming. Zoals uit deze cijfers blijkt resulteren niet alle Raadsonderzoeken (direct) in een traject jeugdbescherming. De Raad voerde iets meer bescherming gerelateerde activiteiten uit (52%), dan straf gerelateerde activiteiten (48%). Onder straf gerelateerde activiteiten horen schoolverzuim, strafonderzoek en coördinatie taakstraffen.

Activiteiten van de Raad voor de Kinderbescherming Fryslân, 2015

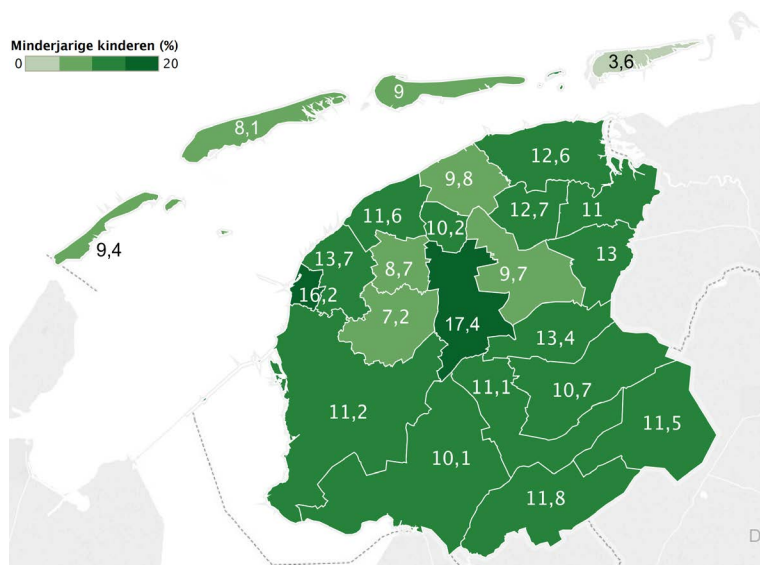
Bron: Raad voor de Kinderbescherming, bewerking FSP

Eén op de acht Friese kinderen heeft kans op armoede

Armoede is een belangrijke risicofactor voor kindermishandeling en de behoefte aan jeugdzorg. Hoe langer armoede duurt, hoe groter het risico is op negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van het kind. Veel gemeenten rekenen huishoudens met een inkomen tot 120% van het sociaal minimum tot de doelgroep van hun armoedebeleid (SCP, 2016).

In 2013 groeide in Fryslân één op de acht kinderen tenminste een jaar op met kans op armoede (12,3%). Landelijk lag het percentage iets hoger, namelijk 12,9%. Een op de 21 kinderen bevond zich in een situatie van langdurige armoede (4,7%); landelijk geldt dit voor één op de zeventien (5,8%). In de gemeenten Leeuwarden, Harlingen, Franekeradeel en Smallingerland hadden kinderen de grootste kans om (langdurig) in armoede op te groeien. In de gemeenten Schiermonnikoog, Littenseradiel, Terschelling en Ameland de laagste kans.

Minderjarige kinderen uit huishoudens met inkomen tot 120% sociaal minimum

Bron: CBS, bewerking FSP

Beschikbare percentages jeugdigen met jeugdbescherming naar gemeentegrootte, hoogste en laagste percentages:

minder dan 20.000 inwoners

Laagste
Hoogste

20.000 tot 50.000 inwoners

Laagste
Hoogste

50.000 tot 100.000 inwoners

Laagste
Hoogste

Menameradiel 0,8%
Het Bildt 1,7%

Achtkarspelen 1,1%
Opsterland 1,7%

De Fryske Marren 0,9%
Smallingerland 1,8%

Betrouwbaarheid cijfers en vergelijkbaarheid

De CBS cijfers bieden sturingsinformatie voor het beleid in het kader van de uitvoering van de Jeugdwet (2015). De cijfers stellen overeenkomstige gemeenten en regio's in staat om gebruiksgegevens en ontwikkelingen daarin met elkaar te vergelijken (monitoring en benchmarking). Voor het leveren van deze beleidsinformatie is een nieuwe statistiek ontwikkeld. Voor het eerst publiceerde het CBS voor deze statistiek ook jaarcijfers over 2015. De cijfers jeugdzorg over 2015 zijn daardoor lastig te vergelijken met CBS cijfers over eerdere jaren. Ook zijn deze cijfers niet zonder meer te vergelijken met de verantwoordingscijfers die de zorgaanbieders aan de Friese gemeenten leveren. De betrouwbaarheid van de cijfers is afhankelijk van de mate waarin jeugdhulpaanbieders bekend zijn bij het CBS, de mate waarin de gegevens volledig en juist door de professionals zijn geregistreerd, en de mate waarin deze gegevens adequaat zijn aangeleverd bij het CBS. Onderzoek door het bureau **JB Lorenz (2016)** wees uit dat er geen aanwijzingen zijn gevonden dat de betrouwbaarheid en volledigheid van de jeugdzorg gegevens onvoldoende is geborgd.

Samenvattend

Doordat de CBS cijfers over 2015 niet goed vergelijkbaar zijn met cijfers uit eerdere jaren is het lastig om op basis van deze cijfers uitspraken te doen over effecten van de decentralisatie op de inzet van jeugdbeschermingsmaatregelen. In 2015 is op 31 december ten opzichte van 30 juni wel een afname te zien van het aantal OTS trajecten, maar de voogdij maatregelen namen iets toe. Om te kunnen concluderen of er sprake is van een daling van jeugdbeschermingsmaatregelen moeten de gebruikscijfers over meerdere jaren gevolgd worden. Wel valt op dat in Fryslân meer kinderen een maatregel jeugdbescherming kregen. Friese jeugdigen hebben vaker OTS trajecten die langer duren. Armoede is een belangrijke risicofactor voor opgroei- en opvoedingsproblemen. In Fryslân groeide 12 procent van de jeugdigen op met kans op armoede. Het valt op dat de gemeenten Leeuwarden, Harlingen, en Smallingerland een hoog percentage jeugdigen hebben die opgroeien met kans op armoede én ook te vinden zijn onder de gemeenten met een hoog percentage gebruik jeugdzorg. Littenseradiel en de Waddeneilanden Ameland en Schiermonnikoog hebben een laag percentage jeugdigen met kans op armoede én tevens een laag percentage jeugdigen met jeugdzorg.

Colofon

Bronnen:

- Bureau JB Lorenz (2016). Onderzoek betrouwbaarheid en volledigheid beleidsinformatie jeugdhulp
- CBS (2016). Jeugdmonitor, beleidsinformatie Jeugdhulp
- CBS (2016). Jeugdbescherming en jeugdreclassering, 2015
- Databank Fries Sociaal Planbureau
- Ministeries VWS en VenJ (2015) Beleidsinformatie Jeugd
- Raad voor de Kinderbescherming (2016). Maatregelen van kindbescherming. Den Haag: Ministerie van Veiligheid en Justitie
- Wildeboer-Schut, J.M., Hoff, S. (2016) Een lang tekort. Den Haag: SCP

Auteur:

Bianca Bijlsma

Contact:

bbijlsma@friessociaalplanbureau.nl
06 21896878/(058) 2348500

Opmaak:

Jongens van de Jong

FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU

Westersingel 4

8913 CK Leeuwarden

T (058) 234 85 00

www.friessociaalplanbureau.nl